
Lidzbark Warmiński, st. XIX, gm. loco, woj. warmińsko-warmińskie

---

Informator Archeologiczny : badania 33, 227-229

1999

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Większość obiektów to koliste lub nieregularne w zarysie jamy o jednowarstwowych, płytkich (maksymalnie do 30 cm) wypełniskach (ob. 1,2, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 18, 20, 21, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31), których funkcje są nieokreślone. Przeważają obiekty pozbawione materiałów zabytkowych, których datowanie jest niepewne. Przynajmniej niektóre z nich mogły powstać u schyłku czasów nowożytnych lub nawet w XX wieku (przy dnie obiektu 2 odkryto kubek metalowy z datą 1916 r. odcisniętą na spodniej stronie).

Zapewne prostokątne w zarysach obiekty (7, 14, 17, 22), to pozostałości niewielkich okopów wojskowych z czasu I-szej wojny światowej.

W warstwie ornej odkryto ponad 4300 ułamków silnie rozdrobnionych (powierzchnie fragmentów do 3 cm²) naczyń glinianych. Stan ich zachowania, na który istotny wpływ miały zapewne procesy re-depozycyjne, utrudniał ustalenie chronologii. Jedynie 20 fragmentów pochodziło z naczyń prahisterycznych - stopień zerodowania ich powierzchni uniemożliwia dokładniejsze określenie chronologii. Kilkadziesiąt ułamków można łączyć z wczesnym lub późnym średniowieczem.

Większość zaś może być ogólnie łączona z okresem nowożytnym (poczynając od XVI/XVII wieku) oraz wiekami XIX i XX. Znaleziono także kilka małych fragmentów XVII-wiecznych kafli glinianych.

Ilość materiału zabytkowego odkrytego w warstwie ornej w obrębie, usytuowanego na stoku, wykopu badawczego świadczy o istnieniu w miejscu wyżej położonym (niestety już poza pasem wyznaczonym przez granicę planowanej autostrady) pozostałości osady z okresu nowożytnego (może także średniowiecznej).

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Muzeum Archeologicznym w Krakowie.

Wyniki badań zostaną opublikowane w „Via Archaeologica”.

Krosno, st. 1, gm. *loco*, woj. podkarpackie, AZP 110-74/51 – patrz: późne średniowieczne

Krosno Odrzańskie, st. 11, gm. *loco*, woj. lubuskie, AZP 59-10/45 – patrz: późne średniowiecze

Leszcz, st. 1, gm. Dąbrówko, woj. warmińsko-mazurskie – patrz: późne średniowiecze

LIDZBARK WARMIŃSKI, st. XIX, gm. *loco*, woj. warmińsko-warmińskie

- rejon przedzamcza, skrzydła wschodniego i południowego, bramy wjazdowej, murów obronnych i międzymurza (XIV-XX w.)

Rozpoznanie archeologiczne w zakresie niezbędnym do wykonania opracowań planu zagospodarowania terenu inwestycji, przeprowadzone w terminie od 4 maja do 15 czerwca, przez mgr Adama Mackiewicza (autor sprawozdania, ARCEO-ADAM). Finansowane przez Przedsiębiorstwo Realizacji i Wykonawstwa Inwestycji „AKSET” w Białymstoku. Pierwszy sezon badań. Przebadano powierzchnię 138 m².

Rozpoznanie archeologiczne objęło obszar o powierzchni ca 16 arów, czyli dziedziniec przedzamcza, międzymurze południowe oraz rejon przy wschodniej ścianie pałacu i południowym licu zewnętrznej linii murów obronnych. Miały one na celu ustalenie układu nawarstwień stratygraficznych na terenie objętym badaniami, ustalenie pierwotnych poziomów użytkowych, określenie sposobu i głębokości posadowienia oraz stanu zachowania murów fundamentowych skrzydła wschodniego i południowego, południowej linii murów obronnych oraz wjazdu bramnego. W trakcie prac terenowych wykonano 8 wykopów sondażowych oznaczonych numerami od 3 do 10 w obrębie stanowiska XIX (zamek i podzamcze), które pozwoliły na pełne rozpoznanie stanu zachowania murów obronnych podzamcza, sposobu ich posadowienia wraz z podłożem, na którym zostały wzniesione, chro-

nologii poszczególnych linii, pierwotnego systemu fortyfikacji na omawianym odcinku oraz poziomu zalegania gruntów rodzimych. Między innymi odsłonięto i zadokumentowano fundamenty murów obronnych, na których posadowiono skrzydło wschodnie (wykop 3) i skrzydło południowe (wykopy 4 i 6), fundament południowej linii murów obronnych (wykopy 6, 6a i 9). Odsłonięto także i zadokumentowano fundamenty wjazdu bramnego przy jego ścianie południowej (wykop 10), co miało na celu ustalenie, czy istnieje możliwość obniżenia poziomu wjazdu na teren przedzamcza. Nie udało się natomiast odsłonić fundamentów pałacu Grabowskiego (skrzydło wschodnie) od strony wschodniej, ponieważ w latach trzydziestych wykonano tu podbitkę betonową mającą na celu ich wzmocnienie (wykop 7). Uchwycono także pierwotny poziom użytkowy południowego międzymurza w jego części wschodniej (wykop 6). Nie udało się tego niestety stwierdzić w odniesieniu do części zachodniej - przynajmniej nie bezpośrednio - ze względu na całkowite zniszczenie nawarstwień w tej części powstałych na skutek prac budowlanych prowadzonych w czasach nowożytnych, tj. w XVII - XVIII wieku. Uchwycono tu między innymi relikty wędzarni. Ponadto na dziedzińcu przedzamcza w obrębie wykopu 5 udało się trafić w dół do lasowania wapna z okresu prac budowlanych prowadzonych w latach 1750-1766. Dół ten został zasypany ziemią z gruzem i dużą ilością ceramiki wczesnonowożytnej i nowożytnej, a także późnośredniowiecznej, co jest związane z zasypowym charakterem nawarstwień. Dodatkowo w obrębie wykopów 3, 4, 5 i 8 wykonano odwierty geologiczne świdrem puszkowym w celu uchwycenia warstw geologicznych zalegających poniżej calca archeologicznego, a także ewentualnego poziomu występowania i stabilizacji wód gruntowych. W ten sposób w obrębie dziedzińca przedzamcza uchwycono nawarstwienia stratygraficzne do wysokości ca 60,80 m. n.p.m. do 62,00 m. n.p.m., a więc do głębokości 7 - 8 m poniżej obecnej powierzchni terenu. Tak, więc osiągnięto poziom poniżej lustra wody w fosie południowej i wschodniej, gdzie uchwycono je na wysokości ca 62,00 m. n.p.m. i zbliżono się do poziomu lustra wody w Łynie od strony zachodniej, gdzie wystąpiło ono na wysokości ca 60,5 m. n.p.m. Specyfiką przeprowadzonych badań był fakt, iż w obrębie żadnego z wykonanych wykopów nie udało się zarejestrować ciągłego układu stratygraficznego poczynając od średniowiecza, a kończąc na czasach współczesnych. Wielokrotnie występowały tu luki między poszczególnymi okresami chronologicznymi, a zwłaszcza schyłkiem średniowiecza (koniec XV wieku) i okresem późnonowożytnym (XIX wiek), co jest związane z wyjątkowo zasypowym i niwelacyjnym charakterem nawarstwień. Na uwagę zasługuje tutaj fakt, iż nawarstwienia późnośredniowieczne w czystej formie (datowane materiałem zabytkowym) uchwycono jedynie w wykopie 6. W pozostałych przypadkach, tam gdzie wystąpiły czytelne warstwy późnośredniowieczne, nawarstwienia wczesnonowożytne i nowożytne były częstokroć przemieszane z późnonowożytnymi i współczesnymi. Podkreślić należy, iż prowadzenie badań utrudniały bardzo niespójne nawarstwienia zasypiskowe (piaski i silnie spłaszczone ziemie) oraz konieczność prowadzenia wykopów do znacznej głębokości, niejednokrotnie przekraczającej 4,5 - 5 m. W sumie w obrębie omawianego stanowiska udało się wydzielić 7 poziomów stratygraficznych: I- calec w postaci piasków drobnoziarnistych i pylastych o różnym zabarwieniu, oraz glin piaszczystych i mokrych piasków wodonośnych; II- średniowieczny (XIV-XV wiek) związany z budową i funkcjonowaniem murów obronnych oraz pierwotnym poziomem użytkowym międzymurza południowego; III- XVI-to wieczny zarejestrowany jedynie w obrębie wykopów 5, 6 i 10 (brama); IV- XVII-to wieczny; poziom ten dał się wydzielić jedynie w obrębie wykopów 5, 6 i 9; V- XVIII-to wieczny - poziom ten dotyczy wszystkich wykopów w obrębie dziedzińca przedzamcza, a w szczególności wykopu 5, oraz wykopów na międzymurzu południowym, czyli 6, 6a i 9; VI- nawarstwienia późnonowożytne i współczesne o nieregularnym charakterze (warstwy przemieszane), uchwycone we wszystkich wykonanych wykopach; VII- poziom współczesny (humus, darń, nawierzchnie użytkowe - bruki na terenie dziedzińca przedzamcza, posadzka betonowa w obrębie międzymurza południowego, brukowana droga dojazdowa na teren

przedzamcza w bramie, warstwy zasypiskowe w miejscach występowania kanalizacji sanitarnych ciepłociągów wodociągów oraz ciepłociągów).

W wyniku przeprowadzonych badań uzyskano liczny materiał zabytkowy w postaci fragmentów naczyń ceramicznych i kafli, który w wielu przypadkach udało się zrekonstruować i wykleić. Zabytki ceramiczne w swojej masie reprezentują szerokie spektrum chronologiczne począwszy od egzemplarzy późnośredniowiecznych, przez wczesnonowożytnie i nowożytnie, aż po późnonowożytnie i współczesne.

Materiał zabytkowy znajduje się w Archiwum WKZ w Olsztynie.

Badania nie będą kontynuowane.

Lidzbark Warmiński, st. XX(wykop 7A), gm. *loco*, woj. warmińsko-warmińskie – patrz: późne średniowiecze

Lidzbark Warmiński, st. XX(wykop 11), gm. *loco*, woj. warmińsko-warmińskie – patrz: późne średniowiecze

Lidzbark Warmiński, st. XX(wykop 12), gm. *loco*, woj. warmińsko-warmińskie – patrz: późne średniowiecze

LUBAWA, st. III, wykop 9, gm. *loco*, woj. warmińsko-mazurskie, AZP 30-54

- miasto późnośredniowieczne i nowożytnie

Wyprzedzające badania archeologiczne, przeprowadzone w terminie od 10 do 20 maja, przez mgr Izabelę Mirkowską (autorka sprawozdania, WKZ w Olsztynie). Przebadano powierzchnię około 106 m².

Badania archeologiczne przeprowadzono na terenie działki budowlanej znajdującej się przy zbiegu ulic Warszawskiej i Ratuszowej. Inwestycja zlokalizowana była na tyłach budynku mieszkalnego, gdzie znajdowały się niskie, o niewielkiej kubaturze budynki gospodarcze i garaż. Przed rozpoczęciem prac rozebrano je. Granice wykopu określał plan realizacyjny projektowanej inwestycji. Miał wymiary 10 x 10 m o głębokości od 200 do 300 cm. W trakcie prowadzonych prac ziemnych w obrębie wykopu odkryto następujące relikty zabudowy: 1 /fundamenty budynku dawnego magistratu, 2 /fundamenty zachodniego kamiennego muru piwnicy, 3 /fundament południowego muru kamiennego - ceglanego, 4 /fundamenty północnego muru kamiennego.

Pozostałością fundamentów budynku magistratu były dwie piwnice. Pierwsza miała szerokość 130 - 140 cm i ograniczona była od strony zachodniej fundamentem kamiennym zbudowanym z głazów narzutowych połączonych zaprawą wapienną. Na koronie muru zachowały się pozostałości muru ceglanego. Od strony południowej ograniczało ją współczesne szambo. Od strony wschodniej przylegał murek zbudowany z żółtych cegieł o wymiarach: 29 x 13 x 7 cm tworzący jakby ściankę działową oddzielającą obie piwnice. Od północnej strony znajdowało się wejście do piwnicy ze schodami. Spód piwnicy wyłożony był brukiem z małych polnych kamieni. Druga piwnica miała szerokość 130 cm i posiadała od zachodu wspólną ściankę działową z pomieszczeniem piwnicy pierwszej. Od południa ograniczał ją mur cementowy a od północy mur kamienny zbudowany z kamieni łączonych zaprawą wapienną dodatkowo uzupełniany fragmentami cegieł. Wschodnią krawędź piwnicy wyznacza ściana budynku mieszkalnego. Fundament jego posadowiony był na grubej warstwie rumoszu ceglanego przemieszanego z brunatną próchnicą do głębokości 150 cm. W gruzie odkryto skupisko zaprawy wapiennej pochodzące zapewne z budowy muru północnego. Spód piwnicy wyłożony był na całej przestrzeni żółtymi ceglami o wymiarach: 29 x 13 x 7 cm. Fundament zachodniego muru